

BOLU'DA TURİZM

Dr. Nuran TAŞLIGİL

M.Ü. A.E.F. S.A.E. Bölümü, Öğretim Görevlisi

ABSTRACT

Bolu is situated in the West Blacksea region, on the motorway that combines Istanbul with Ankara. It has got a lot of tourism attractiveness suchas: sea, lake, forest, wildlife, thermal water. The province has got a very long history and a lot of important historical richnesses for example mosques, baths, tombs, brideges.

There are a lot of holiday villages, motels, pensions, fi-ve star hotels and camping sites that offer facilities for everyone. According to the seasons Bolu has got different kinds of facilities suchas hunting, sports. In the summertime sea tourism, in the winter-mountain tourism and in every seasons thermal tourism. In 1996 the number of touristic resorts with tourism Licence was 14 and the capacity was 2400.

Because of its geographical place and also its charm it has an important tourism potential, but in the last 5 years time the number of tourists decreased. Bolu needs some studies to take its real place among Turkish tourism.

The way Bolu could develop is only this way because it hasn't got any important source of income except the developing industry.

I-GİRİŞ

Batı Karadeniz Bölümünde yer alan Bolu, Zonguldak Karabük, Ankara, Eskişehir Bileşik ve Sakarya illeri ile sınırlanır. 11.200 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin %1.36'sını oluşturur. Ulaşım açısından İstanbul'u Ankara'ya bağlayan en önemli karayollarının üzerinde bulunur. E-5 olarak adlandırılan devlet yolu il merkezinden, otoyol ise şehrin biraz kuzeyinden geçer. Ulaşım ile ilgili bu özelliği eski tarihlere kadar uzanır. Roma İmparatorluğu döneminde İzmit'ten (Nikomedia) başlayıp doğuya doğru Amasya'ya (Ameseia) uzanan yolun üzerinde bulunmaktaydı.

Kuzeybatı ucunda Karadeniz'e açılan ilin röliefinin genel karakteri dağ sıraları ile depresyonların birbirine paralel uzanmasıdır. Kuzeydeki ilk dağ sırası ortalama yüksekliği 1000 m. civarında olan Kaplandede ve Orhan Dağlarıdır. Bu dağların güneyinde kuzeydoğu-güneybatı istikametinde uzanan ve çeşitli yerel isimler alan ikinci sıranın en önemli dağı, en yüksek noktası 1980 m'ye (Çele Doruğu) yükselen Bolu Dağlarıdır. Üçüncü sıra ise

Köroğlu Dağlarıdır ki Bolu'nun güneyindeki uzantısı Seben Dağları ile daha batıda Ardıç Dağlarıdır. Bu dağların arasında doğuya doğru ortalama yükselteleri artan Düzce, Bolu ve Gerede ile daha güneyde Mudurnu ve Himmetoğlu Ovaları yer alır.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Karadeniz kıyılarında Karadeniz iklimi, iç kısımlara doğru karasal iklimin görüldüğü ilde yağış, sıcaklık, rüzgar gibi iklim elemanları önemli farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar bitki örtüsüne de yansır.

Kısaca fiziki özelliklerini sıraladığımız ilin yerleşme tarihi de oldukça eskidir. İl merkezi Bolu, Bithynia döneminde kurulmuş olup Hitit, Frigya, Roma, Bizanslılardan sonra 1325 yılında Konur Alp tarafından fethedilerek Osmanlı Devleti hakimiyetine girmiştir.

Türkiye turizmi 1960'lardan sonra önemli aşamalar kaydetmiştir. Turizm faaliyetleri özellikle Ege ve Akdeniz kıyılarındaki bazı ilçelerde (İzmir-Antalya arasında) deniz turizmi olarak başlamış olup bu yerleşmelerin dışında turizmin geliştiği bir kaç merkez içinde Bolu da vardır. İlk konaklama tesisi Abant gölü kenarında yapılmış, turizm faaliyetleri Türkiye'nin üç büyük kayak merkezinden biri olan Kartalkaya'dan sonra gelişmeye başlamıştır. Ancak son yıllarda bu gelişmede duraklama görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı Bolu'nun turizm potansiyeli- ni, bugünkü turizm faaliyetini incelemek ve daha fazla gelişmesi için yapılması gerekenleri belirlemektir.

II. DOĞAL TURİSTİK KAYNAKLAR

1-DAĞLAR: Dağlar ihtiva ettikleri çeşitli özellikleri yüzünden turizmde büyük önem taşırlar. Doğa araştırmaları, geziler, yürüme, tırmanma ve kış sporları gibi sportif amaçlı hareketler günümüzde dağ turizminin gelişmesine sebep olmuş ve bu hareketler içinde özellikle kış sporları, kış turizmi, önemli bir gelişme göstermiştir. Büyük bir kısmı dağlarla ve ormanlarla kaplı, aynı zamanda etkili ve uzun süreli kar yağışları sebebiyle Bolu ili kış turizmine ve kış sporlarına çok uygun ortamlara sahiptir.

Bugün Türkiye'nin sayılı kayak merkezlerinden biri olan Kartalkaya, Köroğlu Dağları'nın 2200 m.'ye ulaşan yükseltilerinde, Kartaltepe civarında Bolu'ya 47 km. uzaklıkta, Bolu-Seben yolu üzerinde kurulmuş ve 1978 yılında turizme açılmıştır. Başlangıçta 2000 m²'lik alanda kurulan kış sporları merkezinde toplam yatak kapasitesi 600 olan Kartal I ve Kartal II, 500 yataklı Dorukkaya oteli ile 300 yataklı yeni bir otel inşa halindedir. Ortalama kar kalınlığı 1.5 m. olan merkezde aralık sonundan nisan sonuna kadar kış sporları yapılabilir. Çok sayıda teleski ve pistlerle kapalı yüzme havuzu başta olmak üzere çok çeşitli imkanlara sahip olan Kartalkaya, Dördüvan yoluyla Ankara-İstanbul otoyoluna 25 km. uzaklıkta olup, ulaşım açısından son derece elverişli bir yerde bulunmaktadır. Kayak yapmayanlar için bu dağlar temiz havasıyla klimatizm (iklim tedavisi) açısından önem taşımaktadır.

Kartalkaya'nın dışında Gerede ilçesinin kuzeyinde, bir tepenin üzerinde çok güzel bir manzaraya sahip, bir otel ve bir kayak pisti ile Esentepe'de de küçük bir kayak merkezinin temeli atılmıştır.

II.1-Bitki Örtüsü

Ormanların turizm için büyük bir önemi vardır. Temiz hava ve manzaralarıyla, zengin bitki örtüsü, çeşitli yaban hayvanları ile rekreasyon faaliyetlerine imkan veren ormanlar ilin %53 nü kaplarlar. Bolu'nun kuzeyinde, ortasında ve güneyinde, birbirine paralel sıralar halinde uzanan dağların ilk iki sırası insanın tahribinden kurtulabildiği yerlerde yoğun orman örtüsü ile kaplı olup, hakim ağaç türleri kayın, gürgen, kestane, çınar, ıhlamur, çeşitli meşeler, sarıçam, karaçam ve göknardır. Güneyde yer alan Köroğlu dağları kurakçıl orman özelliği gösterir; karaçam, sarıçam, göknar gibi iğne yapraklı ağaçlar hakim durumu geçer. Orman sınırının üzerinde yer yer çiçekli otlardan oluşan iyi gelişmiş bir ot örtüsü bulunur.

Bolu'nun orman açısından bu zenginliğini koruyabilmek için ilin muhtelif yerlerinde millî park (Yedi Göl- ler), tabiat parkı (Abant Gölü), tabiat anıtı (Samandıra Şelalesi) ve tabiatı koruma alanları (Kökez, Sülüklü Göl,

Akdoğan ve Rüzgârlar Ebe Çamlığı, Kale Fındığı, Demircönü) tespit edilmiştir.

Tabiatı koruma alanları içinde Kökez, çok yaşlı ve boylu göknar ve kayın ağaçları ile zengin bir hayvan topluluğunu barındırır. 30.12.1987 yılında 324 hektar alanda tesis edilmiştir.(1)

Akdoğan ve Rüzgârlar Ebe Çamlığı nadir ağaç türlerinden olan Ebe Çamı için ayrılmıştır. 16.8.1988 yılında 174 hektar alanda kurulmuş olup, Bolu'ya 12 km. uzaklıktadır.

Kale Fındığı Koruma Alanı ülkemize özgü bir tür olan Bolu fındığının olağanüstü boy ve çapa ulaştığı ve çok çeşitli bitki ve hayvan türlerinin bulunduğu bir ormandır.(1) Genişliği 480 hektar olup, 5.10.1988 tarihinde ilan edilmiştir. Bolu'ya 35 km. uzaklıktadır.

Demircönü Tabiatı Koruma Alanı bu grubun en yenisidir. 12.4.1994 tarihinde 430 hektar alanda kurulmuş olup Akçakoca sınırları içinde bulunmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü düzensiz piknik ve kamp alanlarına engel olmak, rekreasyonel ve estetik değerlere sahip ormanları gerekli tesislerle donatarak halkın kullanımına elverişli mekanlar haline getirmek için Orman İçi Dinlenme Yerleri düzenlemiştir. Günübirlik kullanım tesislerine sahip olan B Tipi orman içi tesislerinden üç tanesi; ziyaretçi potansiyeli sınırlı ve mahalli ihtiyaçları karşılayan C tipi tesislerden 9 tanesi Bolu ili sınırları içinde bulunur.(1)

Tablo 1: "B" ve "C" Tipi Ormaniçi Dinlenme Yerleri

Adı	İlçesi	Tesis Tarihi	Alanı (Hektar)
Gölcük	Merkez	1958	20
Çakmaklar	Merkez	1976	15
Sünnet Gölü	Göyünlük	1976	15
Karagöl	Kıbrıscık	1978	20
Şifalı Su	Akçakoca	1983	13
Harmantepe	Yığılca	1986	20
Tokai Hayrettin	Merkez	1987	6
Kırklar	Gerede	1988	3
Avcıpınarı	Merkez	1989	159
Şirinyazı	Mengen	1990	46.5
Beşpınarlar	Merkez	1991	10
Göksü	Merkez	1991	40

Kaynak: Millî Parklar ve Yaban Hayatı. Orman Bakanlığı 1993

II.2-Yaban Hayatı

Bolu Dağları'nda yaban hayvanlarından ayı, kurt, tilki, sansar, vaşak, sincap, tavşan, domuz, az sayıda geyik ve porsuk; av kuşlarından yaban ördeği, yaban güvercini,

keklik bulunur. Göllerde en önemli balık türü alabalık ve sazandır. Yaban hayvanları son yıllarda nüfus artışı, çevre kirliliği, düzensiz ve aşırı avlanmalardan Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi Bolu'da da olumsuz etkilenmişlerdir. Bu hayvanları tabii çevreleri ile birlikte korumak ve sayılarını optimum düzeyde tutmak için Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü koruma ve üretme faaliyetlerini yürütmektedir. Bu çalışmalar içinde iki geyik ve bir su kuşları koruma alanı Bolu ilinde bulunmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: Bolu İlinde Av Koruma ve Üretme Sahaları

İlçe	Mevkii	Kuruluş Yılı	Genişlik (Ha.)	Korunan Tür Adı
Mengen	Geyik Gölü	1987	53.594	Geyik
Göynük	Kapı Ormanı	1987	23.246	Geyik
Düzce	Efteni Gölü	1992	580	Su Kuşları

Kaynak: Milli Parklar ve Yaban Hayatı. Orman Bakanlığı 1993.

Nesli azalan av ve yaban hayvanlarının eskiden yaşıyıp da tükendiği ortamlarda yeniden yetiştirmek amacıyla biri Abant, diğeri Yedigöller çevresinde iki geyik üretim istasyonu kurulmuştur. Üretim istasyonlarında yetiştirilen hayvanlar yaşayabilecekleri alanlarda tabii olarak yerleştirme alanları oluşturulmaktadır ki, bunlardan sülünler Düzce-Kaynaşlı Kurugöl mevkiinde ki koruma alanına bırakılmaktadır.

Orman içi akarsu, göl ve göletlerde mevcut balık miktarını arttırmak, elverişli suları uygun türlerle balık bakımından zenginleştirmek, alınacak bazı tedbirlerle balığın üretimini ve gelişmesini sağlamak, sportif olta balıkçılığını geliştirmek için Yedigöller ve Gölcük'te alabalık üretim tesisleri, Kıbrısık-Karagöl'de sportif olta balıkçılığı göleti yapılmıştır.

II.3-Yaylalar

Türkiye'nin eskiden beri yaylacılık faaliyetinin görüldüğü yörelerinden biri Bolu ve civarıdır. Ekim alanlarının sınırlı olduğu bu yörede önemli bir geçim kaynağı olan hayvanların, ot ihtiyacını karşılamak için zorunluluktan ortaya çıkan yaylacılığın yakın yıllarda oranı gittikçe azalmış ve yayla yerleşmeleri küçülmüştür(2). Akdeniz bölgesinin bazı kesimleriyle, Doğu Karadeniz bölümünde son yıllarda bazı yaylalar değişime uğramış ve yeni bir turizm çeşidinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

1980'li yıllarda ekoturizm, yumşak turizm, yeşil turizm diye çeşitli isimlerle adlandırılan, insanların doğayla başbaşa olabilecekleri sahalarda gelişmeye başlayan turizm çeşitine yaylalar çok uygundur. Büyük ve lüks

oteller yerine sivil mimariye uygun evlerde, küçük gruplar halinde, hatta köy evlerinde, çadırlarda konaklama şeklinde gerçekleşen bu turizm için Bolu ve civarı büyük bir potansiyeldir. Aşağıda kısaca bahsedileceği gibi Bolu ilinin Karadeniz sahili dışında kalan kısımlarında çok sayıda yayla bulunmaktadır. Aşşap yayla evlerinin bir kısmı hala ayakta. Basit bir işlemle sonra oturulabilecek hale getirilebilir. Özellikle iyi bir tanıtım yapılabilirse büyük ölçüde göç veren bu yöre halkına iyi bir gelir kaynağı temin edilmiş olur. Dağların belirli kısımlarında gruplar halinde bulunan yaylaların en önemlileri şunlardır:

Gerede ovasını kuzeyden ve güneyden çevreleyen dağlık alanların 1250-1500 m. yükseltilerinde çok sayıda yayla bulunur. Güneydeki dağlık alanlarda bulunan iki önemli yayla Zopran ve Haşat ile Köroğlu Dağları'nın kuzey yamacındaki Dörtdivan yaylaları ilk grubu teşkil ederler.

Bolu'nun en tanınmış yaylaları kuzeyinde Alt ve Üstyaka yayla grupları, güneyde Seben dağı yamaçlarındaki Değirmenözü yaylaları ve biraz daha yüksekte doğu'da Sarıalan (1600 m.) ile Gölcük ve Ardıçtepe yayla gruplarıdır. Kıbrısık ilçesinin en önemli yaylaları Köroğlu Dağı'nın güney yamaçlarında Belen, Karaköy, Kökez, Bölücekkaya, Kardoğan ve 1825 m.'de Dedeviran yaylarıdır.(2) Bolu'dan Seben ve Kıbrısık'a giden yolların birbirinden ayrıldıkları kesimin güneyinde Kirazdağı çevresinde ortalama 1400 m. yükseklikteki Gerenözü, Kızık yaylaları Seben'in en tanınan yaylarıdır.

Mudurnu ilçe merkezinin kuzeyinde, Abant Gölü'nün güneyinde doğuya doğru Dedeler (1600 m.) Alpagut, Dodurga, Dağyolu (1550 m.) yaylaları sıralanır.

Göynük ilçesinin yaylaları kuzeyindeki dağlık alanın güney yamaçlarında 1000-1500 m. yüksekliklerinde bulunurlar. En büyükleri Karabey ve Kaşıkçı yaylarıdır. Bu yaylalardan hiç olmazsa birkaç tanesi tatil köyleri haline dönüştürülebilir. Doğu Karadeniz'de olduğu gibi belirli tarihlerde çeşitli gösteriler (Kafkösör Şenlikleri gibi) düzenlenebilirse çok daha büyük bir ilgi çekecekleri kesindir.

II.4-Sular

Turizmde hidrografyanın önemli bir yeri vardır. Akarsular son yıllarda kano-rafting gibi spor imkanları ya da çağlayanlarda olduğu gibi yarattıkları güzel manzaralar ile önemli ölçüde turizme konu olmaktadır. Göller de tıpkı denizler gibi turizmin gelişmesine zemin hazırlarlar. Bolu ili bu bakımdan oldukça şanslıdır. Küçük fakat manzarası çok güzel doğal göllerin sayısı oldukça fazladır. Bunlar içinde en önemlisi de Abant Gölü'dür. Bolu'nun 30 km. güneybatısında Abant Dağları üzerinde 1.28 km² büyüklüğünde, denizden 1298 m. yüksekliğinde, vadinin batı yamacında meydana gelen bir heyelan(3) sonucu oluşmuştur. Kışın donan gölün en derin kesmi 15 m. olup,

mart, nisan aylarında seviyesi yükselir. Ağustos-eylül aylarında ise düşer. Gölün etrafında 7.5 km. uzunluğunda bir yol ve toplam 900 yataklı 2 otel ve bir köşkten oluşan konaklama tesisleri bulunur. Kapalı yüzme havuzu, tenis kortları, mini golf sahasıyla çeşitli spor imkanları olan, yazın piknik ve sportif balıkçılık yapılabilen gölü ve çevresindeki (1195.5 hektar) bitki zenginliğini gelecek nesillere olduğu gibi aktarabilmek amacıyla 21.10.1988 tarihinde Tabiat Parkı haline getirilmiş ve korumaya alınmıştır.

Yedigöller: Bolu'nun 36 km. kuzeydoğusunda, Devrek çayının kollarından birinin vadisinin çeşitli kısımlarında heyelanlarla oluşmuş yedi küçük göldür. Aralarında 100 m.'lik yükselti farkı bulunan göllerden 880 m. yükseltide bulunanların en büyüğü Şelale Gölü olarak da anılan Nazlıgöl'dür. Dibinden sızdırdığı sular, gölün kuzeydoğusunda yer altından çıkarak şelale oluşturur. Alanı 16 da. kadardır. Aynı yörede Sazlıgöl ile iki küçük göl (İncegöl, Küçükgöl) daha bulunur. Daha alçakta olanlardan Büyükgöl 22.5 ha. genişlikte ve 15m. derinliktedir. Büyükgöl'ün güneydoğusunda Deringöl, kuzeyinde de Seringöl bulunur. Bu göllerden üç tanesi bazı yıllarda yaz aylarında kurur veya suları önemli ölçüde azalır.

Yedigöllerin çevresi alçak kısımlarda gürgen, kayın, meşe, kızılgağaç, yüksek kesimlerde ise sarıçam, göknar ve karaçam ormanları ile kaplıdır. Nazlıgöl yakınında konaklama tesisleri yapılmış olup (4), Sazlıgöl yakınında yıllık üretim kapasitesi 500.000 olan alabalık üretim alanı bulunmaktadır. Sonbaharda ağaçların sararması ve kızıllaşması sonunda ortaya çıkan manzara eşsizdir.

Yedigöllerini içine alan 2019 hektar alan 29.4.1965 tarihinde Millî Park olarak ayrılmıştır. Doğa yürüyüşü, günü birlik kullanım, sandalla göllerde gezmenin yanı sıra 23 cm.'den büyük olmak ve 3 taneden fazla tutulmamak koşuluyla sportif olta balıkçılığı yapılabilmektedir. Aynı yörede soyu tükenmekte olan geeyik ve karacalar için koruma ve üretme sahası kurulmuştur.

Çubuk Gölü: Kayabaşı tepesinden inen bir heyelanla oluşan göl, 15 hektar büyüklüğünde, 13 m. derinliğindedir. Göynük-Bolu yolunun 5. km.'sinden ayrılan 6 km.'lik orman yoluyla ulaşılır. Etrafı çam ormanlarıyla kaplıdır. Gölde sazan balığı avlamak serbesttir.

Sünnet Gölü: Göynük'ün 27 km. doğusunda Kurdağ ile Erenler tepesi arasındaki vadinin tıkanmasıyla oluşan gölün en derin yeri 22 m. ve alanı 18 hektardır. Göynük-Bolu yolunun 22. km.'sinden ayrılan 5 km.'lik orman yoluyla ulaşılır. Deniz seviyesinden 820 m. yükseklikte, çevresi çam ormanlarıyla kaplı gölde alabalık avlanabilir.

Efteni Gölü: Düzce'nin 14 km. güneybatısında Hamamüstü köyü civarında, denizden yüksekliği 118 m., alanı 5-25 km² arasında değişen bir göldür. Daha geniş

bir alana yayılmasını önlemek için etrafında D.İ.S. tarafından kurutma yapılmıştır. Çok sayıda kuş türüne (150) ev sahipliği yapan bu bölge av kuşlarına koruma ve üretme sahası olarak ilan edilmiş olup, kuş gözlemcileri için önemli merkezdir. Tanıtım merkezi ile manzara seyir terası bulunmaktadır.

Sülüklü Göl: Göynük'ün kuzeyinde, Akyokuşka-vağı köyü sınırları içinde muhtemelen 1703 yılında Honurdak derenin önünün kapanmasıyla oluşmuştur. Göl içinde göçme zamanından kalan ağaçların (183 adet göknar ve meşe) tepesi aynı durumda kalarak ilginç bir görünüm oluşturmuştur. Orman, göl ve sulak saha, çevrede yaşayan bitki ve hayvan türlerinin çeşitliliği ile eşsiz bir yöredir. Bu açıdan 25.3.1988 tarihinde 309.5 hektar saha tabiatı koruma alanı ilan edilmiştir. Yazın seviyesi 7-8 m. alçakları gölde Abant Alası, Gökkuşluğu ve Kırmızı Be-nekli Alabalık bulunur.

Karagöl: Kıbrısık-Beypazarı yolu üzerinde 1 hektar yüzölçümüne sahip derin bir heyelan gölüdür.

Karamurat: Mudurnu-Akyazı yolu kenarında, Karamurat Köyü yakınına Mudurnu'ya 35 km. mesafededir. Dibinden ve etrafındaki kaynak sularından beslenir. Kenarları sazlıktır. Turna ve Kadife balığı bulunur. 50-55 dönüm büyüklüğündeki gölde son yıllarda küçülme görülmektedir.

Yeniçağa Gölü: Bolu-Gerede yolu üzerinde, deniz seviyesinden 989 m. yüksekliğinde, kışın batıya doğru alanı genişleyen bir göldür. İçinde sazan bulunur.

Gölcük: Bolu'nun 13 km. güneyinde, 30 ha genişliğinde Bolu-Seben-Kıbrısık yolu üzerinde Orman Baş Müdürlüğü tarafından yapılan suni bir set görüldü.

Sulama amacıyla yapılan 2 baraj gölü rekreasyon alanı olarak kullanılabilir. Bunlardan birincisi Küçük Melen üzerine yapılan Hasanlar Barajı gölünün alanı 42 km² olup, ildeki göllerin en büyüğüdür. İkincisi ise Bolu'nun 10 km. batısında çevresi ağaç zenginliği nedeniyle piknik ve dinlenme yeri olan Gölköy barajıdır.

Sularla ilgili bir turizm kaynağı da şelalelerdir. İlin en önemli şelalelerinden biri Güzeldere Şelalesi'dir. Göl-yaka ilçesi Güzeldere Köyü sınırları içinde Bıçkı Deresi üzerindedir. Kayın ve gürgen ağaçları içinde dere suları 100 m. yükseklikten akmaktadır. Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü 1995 yılında alt yapı çalışmalarını tamamlayarak piknik ve mesire yeri belirlenmiştir. Bir diğer kaynak da Samandıra Şelalesi'dir. Düzce'ye 26 km. uzaklıkta, zengin bir bitki örtüsünün içinde Samandıra deresi üzerinde bulunan çağlayan ve çevresi (10 hektar) 19.12.1988 tarihinde tabiat anıtı olarak ilan edilmiştir. Türkiye'de 10.5 hektar alanı kaplayan 2 tabiat anıtından biri budur. 500 m. dere boyunca 3 tane şelale vardır.

Turizmin sularla ilgili bir diğer kolu maden sularıdır. Geniş çapta sağlık turizmi olarak adlandırılan maden suları bakımından Bolu ili oldukça zengindir. İlin en önemli maden suyu kaynakları: Bolu Ovası'nın güneyinde doğudan batıya doğru Gökpınar Köyü, Kaplıcalar yöresinde ve Çepni Köyü'nün kuzeybatısında bulunur.

Bolu Kaplıcası şehrin 5 m. güneyinde çam ormanlarıyla kaplı Seben Dağı'nın eteklerindedir. Tarihi kayıtlarda M.S. 1. yy.'da Romalılar tarafından kullanıldığı belirtilen kaplıcalar, meydana gelen depremlerle yıkıldığı, Anadolu Selçuklu Devleti zamanında yeniden kullanılmaya başlandığı ve Bolu Sancak Beyi Kızıl Ahmet Paşa'nın 1450-1460 yıllarında havuzlar ilave ettirerek tesisi büyüttüğü bilinir. O zamanlardan beri kullanılan kaplıca için Evliya Çelebi seyahatnamesinde "şehrin yakınında bir ılıca vardır, halk bu ılıcaı pek beğenir, yıkanmak ve eğlenmek için oraya giderler. Arabalar durmadan ılıcaya insan taşır" ifadesini kullanır.

Kaplıca yöresindeki kaynaklar Bolu Ovasıyla dağın eteği arasında fay hattı üzerindedir. Dört sıcak su kaynağının ikisi Büyük Kaplıca'ya, diğer ikisi de Küçük Kaplıca'ya alınmıştır.

Büyük Kaplıca'nın iki kaynağından bir tanesinin sıcaklığı 42°C, debisi 3.0 lt/sn, diğeri ise 44°C ve 5.6 lt/sn debiye sahiptir. Her ikisinin de suları kanallarla kaplıca tesislerine ulaştırılır. Küçük Kaplıca'nın kaynaklarından biri 44°C, diğeri 45°C, debileri ise 4.6 lt/sn ve 3.0 lt/sn olarak ölçülmüştür (5).

Kaynakların daha kuzeyinde Harmançayırı sıcaksu sondaj kuyusu açılmıştır. Toplam 20 lt/sn akım değeri, 4537 kişi/gün banyo kapasitesine sahip kaplıca suyu bikarbonatlı, sülfatlı, kalsiyumlu, magnezyumlu, karbondioksit ve florürlü bileşime sahiptir. Romatizmal, sindirim, böbrek, ve idrar yolları hastalıklarıyla metabolizma bozukluklarına iyi gelir. Bu özellikleriyle Türkiye'de birinci derece önemli ve öncelikli kaplıcalar arasında bulunur(6).

Yörenin konaklama tesislerine gelince; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca kurulan Fizik Tedavi Hastanesi olarak kullanılan 280 yatak kapasiteli ortalama 250 hastanın tedavi edildiği, bir kaplıca ve 8 tedavi uzmanı olmak üzere 9 doktor ve 120 personelle çalışan hastanenin romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılan büyük bir havuzu bulunur.

Diğer iki tesisten biri Küçük Kaplıca adıyla anılır. Oldukça eski konaklama tesisleriyle havuz bir arada bulunur. Doluluk oranı şubat ve mart aylarında %31 ve %33, temmuz ve ağustos aylarında %90'ın üzerinde çıkan tesislerde 1996 yılında konaklayanların sayısı 22.678 ve hamamdan faydalanan günübirlikçiler ise 183.810 kişidir(1). Bolu Kaplıcalarının en önemli tesisi Termal Oteli'dir. Turizm İşletme Belgesi tesisler arasında bulunan otelin 170

yatak kapasitesi vardır(7). Bir genel ve 12 özel banyosu bulunur. Bolu ilinde konaklayan Fransızların büyük bir kısmının kaldığı tesis %70 kapasite ile çalışır. Özel idareye ait hamam tesisleri gündüz halka açıktır.

Bu sayılanların dışında Karacasu köyünde halk, evlerinin odalarını kaplıcadan yararlanmak isteyenlere kiralamakta, bu şekilde yaklaşık 150 yatak kapasitesi daha bulunmaktadır. İl içerisinde diğer önemli bir maden suyu Derdin Kaplıca ve İçme kaynağıdır. Gölyaka'nın güneydoğusunda orman içindedir. 32°C sıcaklığı olan kaynak suları bikarbonatlı, sülfatlı, sodyumlu, karbondioksitli bileşime sahiptir. İçmeye elverişli olan sular sindirim, böbrek, idrar yolları, metabolizma rahatsızlıklarına olumlu etki yapar.

Gölyaka ilçesinin Hacıyakup köyündeki Efteni kaplıcasının suları 42°C olup, Bizanslılar zamanında işletildiği bazı kayıtlarda bulunmaktadır. Suları bikarbonatlı, sodyumlu, kalsiyumlu, magnezyum olup, radyoaktivitesi 2.42 emandır. Romatizma, sinir, kadın hastalıkları tedavisinde kullanılır. 28 odalı, 56 yatak kapasiteli basit tesisler bulunmaktadır.

Mudurnu ilçesinin 5 km. doğrusunda Gürçam Köyü sınırları içinde su sıcaklığı 40°C olan Babas kaplıcaları bulunur. 8 oda ve 18 yatak kapasitesi olan tesisler ihtiyacı cevap vermediği için 84 yataklı otel inşaatı devam etmekte olup kaynak değerleri açısından 3. derecede öncelikli kaplıcalar grubuna girer(6). Aynı ilçenin 30 km. kuzeybatısında orman içinde Ilıcaköy yakınında su sıcaklığı 66°C olan Sarot kaplıcaları yer alır 24 oda, 48 yataklı yeni restore edilen tesisler, çevre halkına hizmet verir.

Göynük ilçesi Hamamderesi mevkiinde Çatakhane kaynağı bulunur. İlçeye 40 km. uzaklıkta 38°C ısıya sahip bu kaynaklarda konaklama tesisi yoktur.

Seben ilçesinde Bağlu veya Bağlum kaplıcası 90°C sıcaklıkta, 3 lt/sn debiye sahiptir. Burada 110 odalı, 220 yataklı bütün bir yıl açık tesis bulunur.

Yukarıda sayılanların dışında il sınırları içinde kaplıca olarak değerlendirilebilecek iki kaynak daha vardır. Bunlardan birincisi 0.5 lt/sn kapasiteli Gerede Aktaş Uyuz hamamı, diğeri ise, Ankara-İstanbul yolunun güneyinde, Yeniçağa batısındaki kaynaktır. Bir sondaj sonucunda elde edilen su hidrokarbonatlı, kalsiyumlu, sodyumlu, sülfatlı, karbondioksitli bir bileşime sahip olup romatizma, sindirim, böbrek ve idrar yolları, kemik ve kırılma gibi çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılabilir. Akım değeri 10 lt/sn olan kaynak, yapılan hesaplara göre 2468 kişi/gün/banyo kapasitesine (6) sahiptir. Ancak kaplıca olarak değerlendirilebilmesi için 18°C sıcaklıktaki suyun ısıtılması gerekir.

Bolu ilinde maden suyu olarak tüketilen başka kaynaklar da vardır. Bunların başında Bolu'nun 9 km. gü-

neybatısında Çepni köyünün kuzeybatısındaki birçok noktadan su çıkışı bulunan, sıcaklığı 21°C, 23°C ve hatta bir noktada 25.2°C'ye kadar yükselen kaynaklardır. Düşük sıcaklıkta olduğu için halk arasında Çepni Maden Suyu adı verilir. Şişelerde satılan Ömerler Maden Suyu, Akkaya ve Kınık madensuları, Düzce Çimşirlik maden suyu 0.16 lt/sn ve Mengen İncedere Maden Suyu 0.5 lt/sn kapasitedeki diğer maden sularıdır.

Son yıllarda İstanbul ve çevresinde içme sularının kirlenmesi yakın çevredeki kaynak sularının değerlendirilmesine sebep olmuştur. Başta Kökez olmak üzere Bolu'nun çeşitli yörelerindeki sular tankerlerle İstanbul'a getirilerek içme suyu olarak tüketilmektedir.

II.5-Deniz

İlin kuzeyinde Karadeniz'e 30 km. sahili vardır. Karayollarının iyileşmesi, motorlu taşıtların sayısının artması, Ankara'ya olan yakınlığı 1960'lı yıllarda Akçakoca'ya Karadeniz sahilinde turizmin ilk başladığı ilçelerden biri olma özelliğini kazandırmıştır.

İlk yıllarda hızla 10.000'e çıkan turist sayısı daha sonra duraklamış, hatta azalmış (1990 yılında 1109 yabancı, 3749 yerli olmak üzere toplam 4858 kişi) daha sonra yavaş bir artışla 1995'de 10.000'i aşmıştır (1514 yabancı, 10115 yerli, toplam 11.629).

Bazı derelerin ağzlarındaki plajların (Osmaniye, Çayağzı, Armutçuağzı, Karaburun, Belediye, Beyhanlı, Akkaya) dışında kıynın çok büyük bir kısmı falezli olup (8), rüzgâra açıktır. Yaz mevsiminde yağmurlu ve şiddetli rüzgârlı günlerin varlığı turizmi olumsuz yönde etkilemekte, daha fazla gelişmesine imkan vermemekte fakat cumartesi ve pazar günleri yakın çevreden gelen (Bolu, Mengen v.b.g) günübirlikçiler Akçakoca plajlarını doldurmaktadır.

İlk yıllar konaklama tesislerinin olmadığı ilçede turizm pansiyonlarla başlamıştır. Bugün ise her türlü imkanlara sahip (spor, yüzme havuzu, disko...) oteller inşa edilmiş ve 1995 yılında turizm işletme belgesi tesis sayısı üçe, yatak kapasitesi de 249'a yükselmiştir. Ayrıca Hürriyettepe, Değirmenağzı, Kayabaşı, Melenağzı mevkiinde kamping imkanları, sayısız pansiyon ve 250 yatak kapasiteli oteller ilçenin diğer konaklama imkanlarını teşkil eder.

Son olarak ilin doğal turizm değerleri arasında son olarak Fakıllı Mağarası da sayılabilir. Akçakoca'ya 7 km. uzaklıkta eski Düzce yolu üzerinde Fakıllı köyündedir. Mağaraya girildikten 5-6 m. sonra çok dar bir dehlizden geçildikten sonra ilk boşluğa ulaşılır. İçinde suların aktığı, sarkıt ve dikitlerin bulunduğu 2 km. uzunluğundaki mağara galeriler halinde uzanır. 1991 yılında ışıklandırılarak turizme açılmıştır.

III. BEŞERİ TURİSTİK KAYNAKLAR

Yerleşim tarihi Bithynia Krallığı'na kadar inen, fakat önemli bir deprem kuşağı üzerinde bulunan Bolu'da çok sayıda eski yerleşmelere ve eserlere rastlanmaz. İlerdeki en eski ve önemli yerleşme Konuralp (Üskübü)'dir. Düzce'nin 4 km. kuzeyinde Akçakoca yolu üzerinde Bithynia Krallığı döneminden kalma önemli bir yerleşmedir. Günümüze ulaşan kalıntıların en önemlisi 20.000 kişilik, bir tepenin yamacında kalkerden yapılmış açık hava tiyatrosu, antik mezarlıkta 1. yy.'dan kalma lahit, 200 m.'si ayakta Bizans surları ve Efteni Gölü'ne dökülen bir çayın üzerinde aynı dönemden kalma beyaz büyük mermer bloklarla örülmüş 3 kemerli köprü sayılabilir.

Mudurnu'da oldukça sağlam kalabilmiş Mudurnu kalesi ve Bizans dönemine ait yapı kalıntıları; Akçakoca'nın 3 km. batısında Ceneviz kalesi olarak adlandırılan denizden yaklaşık 100 m yüksekliğinde bir falez üzerinde bulunan Bizans dönemine ait kale, Göynük'ün Kilciler köyünde Bizans dönemine ait mezar yazıtları, kilise, hamam kalıntıları; Gerede'nin Örencik köyünün doğusunda Bizanslılar tarafından yapılmış Asar Kalesi; Seben'in Solaklar, Alpagut, Yuva, Kaşbıyıklar, Hoçaş, Çeltikderesi köyleri sınırları içinde bulunan kaya içine oyulmuş, muntazam merdivenlerle birbirine bağlanmış 4-5 katlı mağaralar en eski eserlerdir.

İlin diğer önemli eserleri Mudurnu'da 1382'den kalma Yıldırım Beyazıd Cami ve Hamamı, Sultan Süleyman Camii; Göynük'te Süleyman Paşa Camii ve hamamı, Fatih Sultan Mehmet'in hocası Akşemsettin'in 1464'te yapılmış türbesi, 15. yy'a ait Ömer Sekkin Türbesi; Gerede'de Yıldırım Beyazıd zamanından Aşağı Hamam, Aşağı Tekke Türbesi, Yukarı Tekke Camii, Kilisel Han (Tüccar Hanı); bir Bizans kilisesinin üzerine 1323'de yapılan Konuralp Camisi ve hamamı; Eskiçağa'da Yıldırım Camii ve Hamamı ile merkez ilçede Kadı, Saraçhane, İmaret, Hıca, Karaköy ve 1382'de Yıldırım Beyazıd tarafından yaptırılmış çifte minareli tek kubbeli Büyük Cami, Tabaklar, Orta, Sultan hamamları, Yukarı ve Aşağı Taşhan ile Mudurnu suyu üzerindeki Duman, Göynük İlçesi yakınlarındaki Kemer köprüsü ilk Osmanlı köprüleridir. Yukarıda sayılanların dışında Mudurnu ve Göynük'te bir derenin içinde 200-300 yıllık sivil mimarının en güzel eserlerine rastlanır. Bu ahşap evlerin arasında çok iyi korunmuş geleneksel köşkler de vardır. Bunlardan biri 1893'de yapılmış iç dekorasyonu, işlemeleri tahta oymalarıyla görülmeye değer Armutçular Konağıdır. Bu evler korunmaya alınmış ve her iki ilçe Kentsel Sit alanı ilan edilmiştir.

III.1-Turist Sayısı Ve Konaklama İmkanları

Deniz, göl, orman, termal kaynaklar, kış sporları gibi çok çeşitli turizm imkanları bulunan Bolu ilinde 1990 yılında Turizm İşletme Belgeli tesislerde konaklayan kişi sayısı 173.696'dır. Bunun 100.302'si (%58) yerli, 73.667'si (%42) yabancı turisttir (9).

Bolu'da konaklayanların 84.041'i (%48) merkez ilçeyi, 59.694'ü (%33) Mudurnu'yu, 31.691 kişi de Seben, Akçakoca, Düzce ve Gerede'yi tercih etmişlerdir.

1995 yılında ise konaklayanların sayısı 142.535'dir. Bunun 104.043'ü (%73) yerli, 38.492'si

(%27) yabancıdır. İl içinde konaklamalarda ilk sırayı 87.365 kişi ile merkez ilçe alır (%61). Onu 33.143 (%23) kişiyle Mudurnu takip eder. Geri kalan 22.027 kişi Seben, Kıbrıscık, Akçakoca ve Gerede de konaklamıştır.

Tablo 3. 1990-1995 Yıllarında Bolu'da Konaklayanların İlçelere Göre Dağılışı

İlçeler	1990			1995		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Merkez	44.745	39.286	84.041	30.058	58.307	87.365
Akçakoca	1.109	3.749	4.858	1.514	10.115	11.629
Düzce	1.4488	3.427	4.875	-	-	-
Kıbrıscık	-	-	-	188	-	188
Gerede	7.712	5.983	13.695	1.325	3.246	4.571
Mudurnu	17.904	40.060	57.964	5.200	27.943	33.143
Seben	749	7.787	8.536	207	5.432	5.639
Toplam	73.667	100.302	173.696	38.492	104.043	142.535

Kaynak: Turizm Bakanlığı Turizm Konaklama İstatistikleri Bülteni 1990, 95.

1990 yılında Bolu'ya gelen yabancıların başında 56.065 kişi ile Fransızlar gelir. Almanlar (4856), İtalyanlar (2238), İspanyollar (1860), Hollanda, Belçika ve Lüksemburglular (1121), Avusturyalılar (978), İngilizler (696), Amerikalılar (521) Fransızları takip ederler.

1995 yılında ise yine Fransızlar başta gelir (27.340), İtalyanlar (1223), Suudi Arabistan (1049), Hollanda, Belçika ve Lüksemburg'dan gelenler (840), Almanlar (670), İngilizler (442), İspanyollar (219) şeklinde sıralanır.

Son beş yıl içinde Bolu'ya gelen yerli turist sayısı hemen hemen aynı kalmasına rağmen yabancı turistlerde yarı yarıya bir azalma görülmektedir. Bu durum coğrafi konumu son derece elverişli, çok çeşitli turizm imkanı olan il için oldukça düşündürücüdür.

1990 yılında toplam geceleme sayısı 263.998'dir (10). Bunun 185.639'u (%70) yerli, 78.359'u (%30) yabancı gecelemeleere aittir. İlçeler arasında en fazla geceleme 105.987 ile Mudurnu'ya aittir. Onu merkez ilçe

(97.672), Seben (33.672) takip eder. Yabancı gecelemeleerin 56.701'i Fransızlara aittir. Onların ardından Almanlar (5599), İtalyanlar (2495), İspanyollar (1906), İngilizler (1699), Avusturyalılar (1405), Amerikalılar (1087), Hollanda, Belçika, Lüksemburg'dan gelenler (344) şeklinde sıralanır.

1995 yılındaki konaklamaların (247.394) %82'sini yerli gecelemeleer teşkil eder. 124.953 geceleme ile en büyük pay merkez ilçeye düşer, onu 68.377 ile Mudurnu takip eder. Üçüncü sırada Akçakoca bulunur (23.493). Yabancı gecelemeleerin de yine en büyük payı merkez ilçeye düşer, onu 68.377 ile Mudurnu takip eder. Üçüncü sırada Akçakoca bulunur (23.493). Yabancı gecelemeleerin yine en büyük kısmı Fransızlara aittir (27.724). Fransa'dan sonra Bolu ilinde en fazla gecelemeeye sahip ülkeler şunlardır: Suudi Arabistan (22997), İtalya (13257), Almanya (1226), A.B.D. (1218), Benelux (1171), Japonya (893), İngiltere (647), İspanya (224) (10).

Tablo 4. 1990-1995 Yıllarında Bolu İlçelerinde Gecelemeleerin Dağılışı

İlçeler	1990			1995		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	Toplam
Merkez	45.457	55.215	97.672	31.223	93.730	124.453
Akçakoca	1.875	5.666	7.541	2.873	20.620	23.493
Düzce	1.493	3.918	5.411	-	-	-
Kıbrıscık	-	-	-	1.032	-	1.032
Gerede	7.732	5.983	13.715	1.422	6.572	7.994
Mudurnu	19.426	86.561	105.987	7.229	61.148	68.377
Seben	2.376	31.296	33.672	546	20.994	21.545
Toplam	78.359	185.639	263.998	44.325	203.069	247.394

Kaynak: Turizm Bakanlığı Turizm Konaklama İstatistikleri Bülteni 1990,95.

Bolu ilinde geceleme sayısı konaklamaların azalmasıyla ilişkili olarak 1995 yılında 1990 yılına göre bir azalma söz konusudur. Yabancı gecelemlerde görülen önemli düşüş yabancı turist sayısının azalmasıyla ilgilidir. 1990 yılına göre mukayese edildiğinde 1995 yılında Fransızlardan sonra Bolu'ya en fazla gelen yabancılar sıralamasında önemli bir değişme olmamıştır. Alman ve İspanyolların sayısında azalma, Japonlarla Arapların sayısında artma meydana gelmiştir. 1990 yılında Türkiye toplam turist sayısının %2.3'ü Bolu'da konaklamış, 1995 yılında ise bu oran %1.4'e, gecelemlerde de yine aynı şekilde %1.3'den %0.8'e düşüş görülmüştür.

Bolu ilinde doğal ve kültürel kaynakları korumak için tesis edilen Millî Park, Tabiat Parkı ve Orman İçi Dinlenme Alanları her yıl çok sayıda insan tarafından ziyaret edilmekte ve faydalananların sayısı her geçen yıl biraz daha artmaktadır.

Tablo 5: Orman Bakanlığına Ait Millî Park, Tabiat Parkı ve Dinlenme Yerlerindeki Ziyaretçi Sayısı 1990-1995

FAALİYET ALANI	1990	1995
Yedigöller Millî Parkı	29.600	36.500
Abant Tabiat Parkı	60.000	162.400
Gölcük Ormanı İç Dinlenme Yeri	43.300	79.100
Çakmaklar Ormanı İç Dinlenme Yeri	-	1500
Karagöl Ormanı İç Dinlenme Yeri	1200	500
Sünnet Ormanı İç Dinlenme Yeri	-	2.500
Toplam	134.410	282.500

Kaynak: Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Şube Müdürlüğü

Tabloda görüldüğü gibi 1990 yılında ziyaretçi sayısı 134.410 iken 1995 yılında 282.500'e yükselmiştir. En fazla ziyaretçi akımına uğrayan Abant Tabiat Parkı'dır. Daha yakın tarihlerde düzenlenen ve ulaşımı biraz daha zor olan Çakmaklar, Karagöl ve Sünnet Orman İçi Dinlenme Yerlerinden faydalananların sayısı oldukça azdır.

Bolu ilinde konaklama tesislerin bir kısmı Turizm İşletme Belgeli (Tablo 6), geri kalan kısmı Belediyelerin kontrolü altındaki tesislerdir (otel, pansiyon, kamp). 1990 yılında Turizm İşletme Belgesi tesis sayısı 15 olup, yatak kapasitesi 2758'dir. Bu sayılar aynı yıl Türkiye'de 1260 olan tesis sayısının %1.2'sini ve 173.227 olan yatak kapasitesinin %1.5'ini teşkil eder.

Tablo 6: 1996 Yılında Bolu İlindeki Turizm Belgeli Tesisler

Otelin Adı	Yer	Sınıfı	Oda
Abant Place Otel	Abant	5	370 yatak-157 oda
Turban Abant Otel	Abant	3	188 yatak
Koru Otel	Bolu Dağı	4	270 yatak-128 oda
Termal Otel	Karacasu/Bolu	3	170 yatak-75 oda
Köroğlu Otel	Bolu Merkez	3	110 yatak-51 oda
Yurdaer Otel	Bolu Şehir	3	100 yatak-50 oda
Yurdaer Otel	Bolu E-5 K. yolu	3	80 yatak-40 oda
Akçakoca Otel	Akçakoca	4	146 yatak-75 oda
Diapolis Otel	Akçakoca	3	100 yatak-55 oda
Esentepe Hotel	Gerede	3	100 yatak-46 oda
Dorukkaya Green Park Otel	Gerede TEM oto.	2	80 yatak-40 oda
Kartal Otel	Kartalkaya	3	550 yatak-160 oda
Dorukkaya Otel	Kartalkaya	3	500 yatak-158 oda
Petro Club Tatil Köyü	Abant Bey Yaylası	-	2-3 oda 50 apart villa

Kaynak: İl Turizm Müdürlüğü

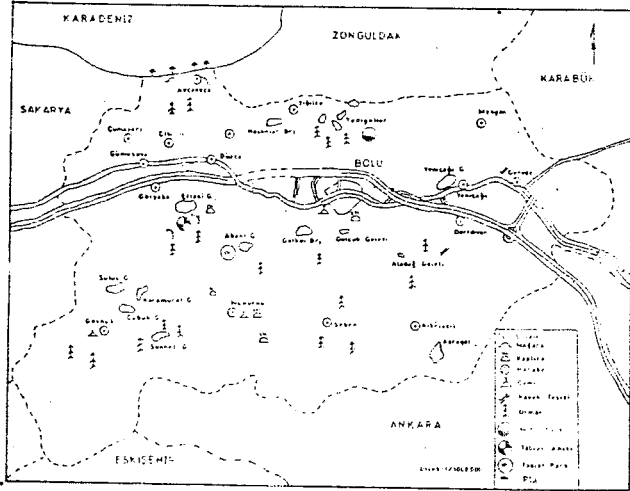
Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi 1996 yılında Turizm belgeli tesis sayısı 14 ve yatak kapasitesi 2400 civarındadır. Merkez ilçede Belediye kontrolünde olan 11 otelde toplam 632 yatak kapasitesi vardır. Kaplıcaların çevresinde 370 civarında termal yatak kapasitesi ile Akçakocada çok sayıda pansiyon bulunur.

Tablo 7: Bolu Merkez İlçede Otellerin Yatak ve Oda Sayısı

Otelin Adı	Yatak Sayısı	Oda Sayısı
Menekşe Otel	100	45
Stad Otel	64	32
Başaran Otel	19	8
Turist Otel	42	20
Yeni Otel	60	30
Süreyya Otel	30	18
Sultan Saray Oteli	50	24
Otel 14	64	32
Otel Eskop	62	33
Otel Eratay	56	24
Otel Rahmi	85	40

Kaynak: Bolu Belediyesi

Bolu ilinde her türlü imkanlara sahip beş yıldızlı otellerden kampinglere kadar çok çeşitli konaklama tesisleri (motel, pansiyon, tatil köyü) bulunur. 1990-1996 yılları arasında Türkiye'de tesis ve yatak kapasitesi hızla artmış, Bolu ili bu gelişmeye ayak uyduramamıştır. Turizm belgeli tesislerde artış değil azalma görülmüş ve bu yüzden yatak kapasitesi açısından Türkiye içindeki payı azalmıştır.

Şekil 2. Araştırma Sahasının Doğal Turistik Kaynakları

IV-SONUÇ VE ÖNERİLER

Çok zengin bir turizm potansiyeline sahip ilin bu açıdan en önemli avantajlarından biri coğrafi konumudur. Türkiye'nin biri başkent diğeri en büyük iki şehrinin hemen hemen ortasında yer almaktadır. Özellikle bahar ve kış aylarında hafta sonu ve kısa süreli tatiller için en ideal turizm merkezidir. Otelden tatil köyüne kadar mevcut her çeşit konaklama tesisleri ile daha çok sayıda turisti ağırlayabilir. Türkiye'de ve Dünya'da turizm faaliyetleri tek düzelikten (deniz-güneş-kum) kurtularak çeşitlenmeye baş-

lamıştır (Dağ, termal, eko turizm, kongre turizmi gibi). Doğal kaynaklar açısından zengin olan Bolu'nun bu değişime ayak uydurması gerekmektedir. 1990 yılından sonra turist sayısının azalması bunun gerçekleşmediğini ve turizmde hakettiği yeri alamadığını göstermektedir. Bu yüzden bazı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bunun için turistik tesisleri son yıllarda gelişen kongre turizmine cevap verebilecek niteliklere kavuşturmak ve tanıtımını yapmak gerekir.

Dağlık alanlarda çok sayıda yayla bulunur. Bugün bunların bir çoğu kullanılmamaktadır. Özellikle yolu iyi olan yaylalardaki evler onararak basit konaklama tesislerine dönüştürülebilir. Uygun fiyatlarla hafta sonu kiralanabilirse turizme önemli katkı olacaktır. Otoyola 20 km. uzaklıkta etrafı çam ormanlarıyla kaplı Sarıalan yaylası bu duruma en uygun alanlardan sadece biridir.

Kış sporları için gerekli şartların hepsine sahip olan ilde ikinci bir kayak merkezine mutlaka ihtiyaç vardır. Uludağ'ın son yıllarda çok kalabalık ve aşırı betonlaşması, Erzurum'un büyük şehirlere uzak oluşu Kartalkaya'ya olan talebi artırmaktadır. Turizm Bakanlığı'nın bu konuda bir çalışması da vardır. Köroğlu Dağının bir bölümünün kayak merkezi olarak ele alınması ve yatırımlara açılması için 1/25.000 ölçekli Nazım İmar Planı 1981 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bolu'nun güneydoğusunda adı geçen dağın kuzey yamacında 1900-2400 metreler arasında orman örtüsünden yoksun çayır alanları kar yağışının uygun, yerde kalış süresi uzun olması, çevresindeki ormanlarla çok iyi bir kayak merkezi olmaya adaydır. Fakat bu projeyi uygulamaya koymak için gerekli çalışmalar yapılmamaktadır.

Bolu ili Türkiye'nin batısında olmasına rağmen göç veren iller grubunda bulunmaktadır. Arazinin büyük bir bölümü dağlık ve ormanlık olup zirai imkanları sınırlıdır. Sanayi geliştirme çabalarından beklenen sonuç elde edilememiştir. Bazı ilçelerin imkanları Doğu Anadolu'yu hatırlatacak kadar sınırlıdır. Geçim sıkıntısından kaynaklanan göçün durdurulması önemli bir potansiyeli, olan turizmle gerçekleştirilebilir. Bunun için mutlaka yeni atılımların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- (1).ORMAN BAKANLIĞI Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü 1993. Milli Parklar ve Yaban Hayatı. Seri 1, Yayın No: 1, Ankara.
- (2).EMİROĞLU, H. 1977. Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık. Ankara Üniv. Dil ve Tarih Coğr. Fak. Yay. No: 272. Ankara Üniv. Basımevi. Ankara.
- (3).BİLGİN, T.-Erinç, S.-Bener, M. 1961, Abant.Gölü'nün Menşei Hakkında Coğrafya Ens. Derg., Sayı 12, İstanbul.

- (4).HOŞGÖREN, Y. 1994. Türkiye'nin Gölleri. Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 29. İstanbul.
- (5).CANİK, B. 1980. Bolu Sıcak Su Kaynaklarının Hidrojeoloji İncelemesi. Selçuk Üniv. Fen-Ed. Fak., Yay. No: 1. Konya
- (6).ÜLKER, İ. 1988. Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları 1006. Kültür Eserleri Dizisi 129. Ankara.
- (7).İNANDIK, H. 1959. Ereğli-Akçakoca Kıyı Bölgesinin Morfolojisi. İst. Üniv. Coğr. Enst. Der. Sayı 10. İstanbul.
- (8).TURİZM BAKANLIĞI Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı 1993. Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı. Yay. No: 1993. Ankara
- (9).TURİZM BAKANLIĞI Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Müdürlüğü. Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı. 1995. Turizm İstatistikleri Bülteni. Yay. No: 1996/1 Ankara.
- (10).TURİZM BAKANLIĞI Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı. 1995. Konaklama İstatistikleri Bülteni. Yay. No: 1996/4 Ankara